

Lisbeth Ødegård

Community archives på sosiale medier

Bacheloroppgave i Arkiv- og samlingsforvaltning

Veileder: Lars Christian Jensen

Mai 2021

Lisbeth Ødegård

Community archives på sosiale medier

Bacheloroppgave i Arkiv- og samlingsforvaltning
Veileder: Lars Christian Jenssen
Mai 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for lærerutdanning

Kunnskap for en bedre verden

***Community archives* på sosiale medier**

Community archives er et paraplybegrep hentet fra engelsk arkivteori, i skrivende stund finnes det ingen god norsk oversettelse fordi vi har få ord og uttrykk på norsk for å skille mellom nyanser innenfor arkivpraksis, og *community* begrepet i seg selv er vanskelig å definere. Det er for eksempel et sentralt begrep i sosiologi, og det engelske begrepet brukes også i norsk sosiologi fordi vi ikke har et norsk ord som er dekkende nok. I sosiologi brukes begrepet *community* om tre forskjellige fenomener som opptrer ulikt:

- *Community* kan bety et geografisk avgrenset *bosted*. På norsk bruker vi betegnelsen lokalsamfunn.
- *Community* kan bety sammenslutning som knytter folk til hverandre gjennom *felles tilhørighet*. Denne tilhørigheten kan ha ulike opphav, slik som religion, interesser eller seksuell legning. På engelsk snakker en for eksempel om «the gay community».
- *Community* kan bety *opplevd fellesskap*, som innebærer bestemte sosiale kvaliteter i form av identifikasjon, samhold og forpliktelser. På engelsk kan en snakke om «a sense of community» eller «community spirit». Opplevd fellesskap forutsetter tilhørighet, men ikke nødvendigvis geografisk nærhet. (Schiefløe, 2019)

I den arkivteoretiske litteraturen diskuteres det fremdeles hvilken definisjon av *community archives* som krysser av alle boksene. *Community* begrepet er bredt, derfor er det ikke alltid lett å peke ut arkiv som er *community archives* ut i fra *community* begrepet alene. Det er Andrew Flinn (2007) sin definisjon av *community* som siteres mest i den arkivteoretiske litteraturen: «[...] a community as a group will define *themselves* on the basis of locality, culture, faith, background, or other shared identity or interests» (Flinn, 2007), en definisjon som er veldig lik den i sosiologien, så det er ikke utenkelig at Flinn hentet inspirasjon der, siden begreper på tvers av fagdisipliner ofte overlapper. Flinn sitt nøkkelord er «*themselves*». Uansett om det er *community archives* eller bare et arkiv som tilhører et *community*, så må medlemmene selv få velge hvilken beskrivelse som er «riktig» (Flinn, 2007).

En bred definisjon av *community* hjelper også å forstå variasjoner av sosiale grupper, og hvordan disse gruppene oppstår, utfolder seg, og oppløses i et forestilt samfunn. Medlemskap i et gitt *community* er enten selv-identifisert, eller tildelt av en aktør, som for

eksempel staten eller massemedia, uansett om de selv er enig i definisjonen eller ikke. *Communities* oppstår og oppløses over tid, og det er vanskelig å forutsi når og hvor et *community* oppstår, derfor er det ikke alltid lett å tidfeste opprinnelsen til *community archives*, eller arkivsamlingene bevart i *community archives* (Sheffield, 2017).

Community archives referer ikke bare til et fysisk papirarkiv, men også elektronisk arkiv. Oftest blir *community archives* opprettet av enkeltindivider, eller en gruppe, og arkivarene i *community archives* engasjerer lokalsamfunnet i arkivprosesser. Derfor blir noen *community archives* også referert til som *participatory archives*, eller deltakerarkiv på norsk (Everleigh, 2017).

Community archives blomstret opp på 60-tallet ut av sosiale bevegelser, trenden fortsatte videre på 70- og 80-tallet og faset ut på 90-tallet (Sheffield, 2017). Siden mange *community archives* ble opprettet på bakgrunn av politisk aktivitet involverer de mest populære definisjonene aktivisme som grunnlag for hva *community archives* er helt konkret (Poppo, Mutibwa, & Prescott, 2020), men ikke alle *community archives* har røtter i sosiale bevegelser. Noen opprettes på nostalgisk grunnlag, mens andre opprettes for å spre historie og kultur, dette ser vi er vanlig på sosiale medier.

Selv om vi mangler et tilsvarende begrep på *community archives* i Norge, så er det ikke et ukjent konsept. I Norge snakker vi om lokalarkiv, og i noen tilfeller minoritetsarkiv. I norsk sammenheng snakker vi primært om offentlig arkiv og privatarkiv. En direkte oversettelse av *community archives*, som samfunnsarkiv, har blitt foreslått, men det gir inntrykk av å være et synonym for offentlig arkiv. Mange *community archives* starter som privatarkiv, men det vil gi publikum et inntrykk av å være et arkiv som publikum ikke har innsyn i, som er det motsatte av hva *community archives* er. For ryddighetens skyld kommer jeg til å bruke *community archives* konsekvent gjennom teksten.

Jeg skal diskutere begrepet og fenomenet *community archives*, samt deltakerarkiv («participatory archives»), som går inn under *community archives* paraplyen.

Først litt kort historie, og oppmerksomheten *community archives* har fått av arkivteoretikere, deretter hvordan moderne arkivteori har utviklet seg mot en postmoderne forståelse av arkivpraksis, og hvor *community archives* står i forhold til tradisjonell arkivpraksis. Avsluttende skal jeg diskutere hvordan *community archives* har floreret parallelt med tradisjonell arkiv, samt litt diskusjon om utfordringene og fremtiden til arkivpraksis rundt digitalisering. *Community archives* og deltakerarkiv har fått mer oppmerksomhet av arkivteoretikere den siste tiden, og med økt digitalisering har *community archives* og

deltakerarkiv-aktiviteter fått ben å gå på takket være utbredelsen av sosiale medier I oppsummeringen deler jeg noen tanker rundt dette.

Kort historie

Community archives slik de ser ut i dag blomstret opp på 60-tallet, et turbulent tiår preget av politisk aktivisme blant unge voksne og studenter. 60-tallet opplevde store studentdemonstrasjoner inspirert av etterkrigstiden *anti-establishment* ideer, samt anti-rasisme bevegelser, hvor borgerrettsbevegelsen var den mest kjente og innflytelsesrike, og i tillegg var det store protester og demonstrasjoner mot den pågående Vietnamkrigen (Sheffield, 2017).

Videre på 70- og 80-tallet dukket det opp LHBT-bevegelser, kvinnebevegelser og miljøbevegelser (Salomon, 1986). Arkivene som oppsto på 60-tallet var aktive gjennom 70- og 80-tallet, og regnes som den første bølgen av *community archives*.

Den første bølgen faset gradvis ut, og på 1990-tallet kom den andre bølgen av arkiver motivert av antikapitalistiske ideer som tilnærmet seg arkivprosesser ved hjelp av DIY-metoder, og aktivt deltakelse fra arkivbrukere (Sheffield, 2017).

***Community archives* diskutert i arkivteori**

Utbredelsen av *community archives* fikk først oppmerksomhet fra arkivteoretikere på tidlig 2000-tallet da det ble publisert flere studier som fokuserte på koblingen mellom arkivdannelse og *community memory*, hvor Jeanette Bastian sin avhandling *Owning Memory: How a Caribbean Community Lost Its Archives and Found Its History* (2003) er den mest omtalte. Avhandlingen beskrev hvordan tidligere koloni av Danmark U.S. Virgin Islands gjenoppbygget sin tapte kulturarv.

U.S. Virgin Islands ble solgt til USA i 1917, hvor den danske staten overførte all statlig dokumentasjon som tilhørte øygruppene tilbake til Danmark etter salget. Dette førte til et enormt tap av historie og kulturarv for U.S. Virgin Islands, og Bastian forteller hvordan øygruppene gjenopprettet sitt «house of memory».

Bastian sin avhandling er ikke spesifikt om *community archives*, men hun introduserte nyttige konsept som «community of records» hvor hun beskrev medlemmer i et *community* som dokumentasjonsforvaltere, og hvor viktig aktiv deltakelse i egen minneforvaltning kontekstualiserer arkivdokumentasjon på en helt annen måte enn arkivdanning i et offentlig statsorgan (Sheffield, 2017).

Ketelaar (2005) har blant annet brukt «community of records» til å diskutere hvordan dokumentasjonsforvaltning i *communities* er med på å forme identiteter. Flinn et. al (2009) gjør det samme i beskrivelsen av den emosjonelle tilknytningen *communities* har til sitt eget arkiv, og Randall Jimerson (2006) har påpekt grunnen til at minoriteter og lokalsamfunn har opprettet *community archives* er for å kontroll over egne arkiv, sørge for at beskrivelse, tolkning og arkivformidling skjer på deres premisser og ikke blir forskrudd av falske narrativ (Sheffield, 2017).

Community archives oppsto som en reaksjon fra marginaliserte grupper i samfunnet som følte seg utestengt fra offentlig arkiv og historiske arkiv. Denne marginaliseringen er et resultat av utviklingen til moderne arkivteori.

Hilary Jenkinson – moderne arkivteori tar form

Situasjonen til U.S. Virgin Islands er ikke unik, og er et godt eksempel på arkiv og maktmisbruk. Arkiv som makthaver ble best oppsummert av den franske filosofen Jacques Derrida (1930-2004): «There is no political power without control of the archive, if not of memory». Derrida sin kritikk av arkiv var først og fremst rettet mot arkivarene selv. Arkiv er et eksempel på skjult maktmisbruk; en form for interesse-makt hvor makthaverne bruker arkivene til å kontrollere informasjon- og kunnskapsflyt i samfunnet (Schiefløe, 2019). Her er det ikke arkivaren som er makthaveren, men arkivaren opererer som aktør på vegne av makthaverne, i arkivarisk sammenheng blir dette statsmaktene. Den som kontrollerer arkivene, kontrollerer også hva som blir inkludert i arkiv, og hva som blir ignorert. Arkivarer har makt på vegne av staten til å ta den avgjørelsen, og minoritetsgrupper og mindre samfunnsgrupper blir sjeldent inkludert i arkivsamlingene. Derrida anklaget arkivarene for å bidra til utrenskningen av arkivmateriale som «ikke passet inn» (Ketelaar, 2005). Derrida var spesielt kritisk til arkivarenes innbilte oppfatning av arkivdanning som nøytral og «fornuftig».

Arkivaren som en passiv, nøytral aktør er tradisjonell arkivteoretisk tankegang forkynt av den britiske arkivaren Hilary Jenkinson (1882-1961) som påberopte at arkivaren var en nøytral, upartisk og objektiv aktør som på ingen måte var involvert i arkivdannelse, bevaringsvurdering eller arkivformidling. Arkivdepot var en fredet plass som arkivaren vernet over:

«His Creed, the Sanctity of Evidence; his Task, the Conservation of every scrap of Evidence attaching to the Documents committed to his charge; his Aim, to provide, without prejudice or afterthought, for all who wish to know

the Means of Knowledge... the good Archivist is perhaps the most selfless devotee of Truth the modern world produces....» (Cook, 2013)

Jenkinson så på arkivaren som en vokter av bevisverdien til arkivmaterialet i arkivdepot. Denne forståelsen av arkiv henger sammen med vitenskapsidealet under positivismen hvor vitenskapen skulle være nøytral ved bruk av «positive kilder» i betydning sikre og presise kilder (Jenssen & Carstens, 2020).

Positivismen vokste frem under profesjonaliseringen av historiefaget hvor den tyske historieprofessoren Leopold von Ranke (1795-1886) var en sentral figur. von Ranke mente at historikere skulle bruke primærkilder for å best beskrive historien «slik det faktisk var», og arkiv var nettopp en slik primærkilde.

Fordi arkiv var først og fremst bevis; bevis på historiske hendelser, på handlinger, på lover og vedtak, på rettigheter, på skatt og på eiendom. Historikernes interesse i arkiv gav arkivene en oppløfting. Arkivarer og historikerne fikk en tilnærming og utviklet samme syn på hvordan arkivdokumentasjon kunne nyttiggjøres og arkivdepot burde organiseres (Svendsen, 2017). Historikernes innflytelse på arkiv førte til en endring i hvordan arkivarer organiserte arkivsamlinger.

Før historikerne kom inn i arkivene hadde arkivarer organisert arkiv etter pertinensprinsippet; arkivsaker ble skilt ut enkeltvis og sortert etter tema, deretter ble de innlemmet i samlinger som et oppslagsverk. Dette var møysommelig arbeid som ble mer krevende etter hvert som produksjon av arkivdokumentasjon i diverse forvaltningsorgan økte utover 1800-tallet (Jenssen & Carstens, 2020). Løsningen på problemet kom i form av proveniensprinsippet.

Proveniensprinsippet

Proveniensprinsippet kan spores tilbake til 1700-tallet, men ble ikke identifisert før omkring 1880, da prinsippet ble kodifisert i europeisk arkivpraksis sin aller første håndbok utgitt i 1898. *Handleiding voor het Ordenen en Beschrijven van Archieven*, var skrevet av tre nederlendere; arkivar Samuel Muller (1823-1922), arkivar Johan Adriaan Feith (1858-1913) og historieprofessor Robert Fruin (1823-1899) (Jenssen & Carstens, 2020). Håndboken var skrevet for bruk i offentlig forvaltning og instruerte arkivarer i bruken av proveniensprinsippet; arkivsamlingene skulle ikke splittes, blandes eller omorganiseres etter overføring til depot. Arkivsamlingene skulle bevares i sin originale form som arkivskaper (forvaltningsorganet) hadde ment det (Jenssen & Carstens, 2020).

Dette prinsippet omtales som *respect des fonds* eller «respekt for opprinnelig orden». Poenget med prinsippet var å beholde arkivmaterialets originale kontekst for å bedre bevare bevisverdien ved å sørge for at autentisiteten ble ivaretatt. Arkivaren var nå pliktig i å respektere sammenhengen mellom arkiv og arkivskaper. Etter overføring til arkivdepot skulle arkivaren sørge for at bevisverdien ble bevart og forble urørt (Jenssen & Carstens, 2020).

Historikerne tok prinsippet og utviklet arkivbeskrivelser basert på arkivmaterialets proveniens som gagnet historisk kildegransking, proveniensprinsippet fant sin naturlige plass under positivismens idealer, og arkivaren ble forvandlet til en passiv aktør, historikerens personlige sekretær, frigjort for moralsk ansvar.

På midten av 1900-tallet oppsto en ny utfordring. Arkivdokumentasjon i offentlig forvaltning ble produsert i så store mengder at arkivarene ikke hadde kapasitet til å arkivere alt. Spesielt i Amerika var arkivbestanden uoverkommelig, og europeisk arkivpraksis var ikke tilrettelagt for arkivmengden amerikanske forvaltningsorgan produserte. Den amerikanske arkivaren T.R. Schellenberg (1903-1970) skrev derfor en håndbok til amerikanske arkivarer hvor han introduserte ny praksis vedrørende bevaringsvurdering, kjent som *appraisal* på engelsk.

Bevaringsvurdering

Schellenberg oppfordret arkivarene i å ha en aktiv hånd i arkivdannelse og ta et valg ut i fra forvaltningsorganet sine behov om hva av arkivdokumentasjon som var nyttig og bevaringsverdig for organet, og det som falt utenfor kunne kasseres (Cook, 2013).

Bevaringsvurdering er en viktig og vanskelig del av arkivdannelse. Arkivaren må ta en avgjørelse hva som skal bevares og hva som skal kasseres. For europeiske arkivarer var dette helt uhørt. Ironisk nok var det ikke selve kasseringen som var problemet, men at Schellenberg ba arkivarene selv drive aktivt med bevaringsvurdering i stedet for å la forvaltningsorganene vurdere det selv. Dette sto i sterk kontrast med Jenkinson sitt syn på den ideale arkivaren som passiv og nøytral. I dag er det vanlig at arkivarer er aktivt involvert i arkivdannelse, det som nå kalles for dokumentasjonsforvaltning, men selv om arkivaren har gjenopptatt en aktiv rolle, har den innbilte nøytrale stilling til Jenkinson vedvart (Cook, 2013).

Bevaringsvurdering i både historisk og offentlig arkiv er ikke en nøytral aktivitet. Bevaringsvurdering vil si å gjøre vurderinger på hva arkiv skal inkludere og ekskludere, hva er «viktig» og hva er «trivielt»:

like any product of a social process, are fundamentally self-conscious and self-interested. What is recorded is never simply 'what happened' because, first, no event can be fully or exhaustively described and, second, all records, as institutionalised forms, represent the collective wisdom of those who are trained to keep them. Records are not factual, neutral, technical documents alone, although while serving legitimate ends they must appear this way, and while serving illegitimate ones even more so. They are designed - implicitly or explicitly - to produce an effect in some kind of audience, which itself actively uses records to interpret events. This is not to suggest conscious deceit or cynicism on the part of either record keepers or users (although... this is certainly possible). Rather it is simply to acknowledge and open up for analysis the conditions under which organizational records are produced and used. (Ketelaar, 2005)

Nøytralitet

Arkivarens nøytralitet har blitt utfordret av arkivteoretikere etter Derrida påpekte at arkivarer aktivt driver med selektiv minneforvaltning og Derrida er ikke den første til å utfordre arkivenes nøytralitet.

I 1970 holdt historikeren og filosofen Howard Zinn (1922-2010) en tale hos Society of American Archivists hvor han utfordret nøytralitet blant arkivarer. Zinn hadde observert at det var de velstående og innflytelsesrike i samfunnet som påvirket hva arkivene skulle samle på. Zinn ba derfor arkivarene tenke kritisk over egen medvirkning i reproduksjon av kulturarv til fordel for nasjonsbygging, og heller fokusere på kulturforvaltning som reflekterte mangfoldet i samfunnet (Sheffield, 2017).

Zinn beskrev det han så på som en mangel på ansvarlighet fra lærde og profesjonelle, og oppfordret dem til å opptre mer samfunnskritisk, og anklaget dem for å bevisst og/eller ubevisst fremme sosial kontroll ved å opprettholde verdier som førte til skjevfordeling i samfunnet:

There were few professionals in the old days. Now they are everywhere, and their skills, their knowledge, could be a threat to the status quo. But their will to challenge the going order is constantly weakened by rewards of money and position. And they are so divided, so preoccupied with their smoothing, tightening their tiny piece of linkage in the social machine. This leaves very little time or energy to worry about whether the machine is designed for war

and peace, for social need or individual profits, to help us or to poison us.
(Zinn, 1977)

Zinn poengterte at uansett om du er fysiker, historiker, eller arkivar så vil arbeidet ditt gjenspeile de sosiale, politiske, og økonomiske verdiene som samfunnet vektlegger. Å sverge nøytralitet avløser deg ikke for ansvarlighet når samfunnet er strukturert av maktthaverne til å gagne deres interesser (Zinn, 1977).

Arkiv blir omtalt blant arkivarer, i stortingsmeldinger, i lovverk og årsrapporter som forvalter av felles hukommelse, eller felles kollektiv minne (Kulturdepartementet, 2012).

Arkivarer driver minneforvaltning på vegne av enkeltpersoner, fra bedrifter og organisasjoner, fra historiske hendelser og samfunnsbevegelser. Ut i fra det enorme utvalget skal arkivarer sile ut hva som er mest verdifullt for fremtidig forskning, og disse vurderingene fattes i tråd med instruksjoner fra staten (Cook, 2013). Dette har ført til en marginalisering av minoriteter, samt andre mindre samfunnsgrupper i arkiv, mye av idealene fra da arkiv var en bærebjelke i nasjonsbygging er fremdeles i fokus, og nasjonal- og lokalhistorie som berører de mindre gruppene faller bort på bakgrunn av kjønn, etnisitet, seksualitet og tro. I de sjeldne tilfeller arkivmateriale fra undertrykte grupper havner i arkiv er dokumentasjonen behandlet av arkivarer som ikke har noen form for tilknytning til arkivmaterialet (Flinn, 2010).

Fra arkivar til dokumentasjonsforvalter – veien mot et postmoderne arkiv

Siden arkivarer og historikere har i lengre tid utviklet arkivpraksis til fordel for historieforskning, har rollen som formidler av arkivmateriale tradisjonelt tilhørt historikerne, hvor arkivaren opptrer mer som en personlig assistent som skal hjelpe historikerne med å finne fram i arkivdepot (Jenssen & Carstens, 2020).

Uenighet rundt arkiv som bevisverdi kontra minneforvaltning har ført til en splittelse mellom arkivarer. Tradisjonelle arkivarer ønsker at arkivformidling overlates til historikerne, mens andre arkivarer omfavner rollen som dokumentasjonsforvalter og ønsker å formidle arkivmaterialet til brukerne (Cook, 2013).

Arkivaren som formidler, og arkiv som en åpen, tilgjengelig institusjon er en del av demokratiseringen av arkivpraksis. Skiftet fra arkivdannning til dokumentasjonsforvalter er et resultat av tilnærmingen til postmoderne ideer mot det postmoderne arkiv, hvor vi finner begrepet postcustodial, som er en revurderingen av det tradisjonelle custodial arkiv (Cunningham, 2011).

Custodial forståelsen av arkiv, er arven etter Jenkinson sin tolkning av arkivaren som en «vokter». Igjen så har vi ikke et godt norsk ord for *custodial* som er dekkende, siden «forvaring» eller «å ta i forvaring» brukes mest av rettsvesenet i Norge, og passer derfor ikke inn i arkivsammenheng. Jeg liker å beskrive det som eiesyke fra både arkivaren og arkivinstitusjon sin side. *Custodial* i arkiv handler om eierskap over arkivmaterialet. Først og fremst er det veldig vanskelig for arkiv å «eie alt» på grunn av plassmangel. Selv om papirarkiv blir produsert i langt mindre mengder enn tidligere, er det fremdeles masse papirarkiv som overføres til arkivdepot i tillegg til nytt arkivmateriale. Nå som arkivene digitaliseres er det også en utfordring å få digitisert arkivdokumentasjon, og tilgjengeliggjort arkivdokument på nett. Å fysisk bevare arkiv er ikke lenger bærekraftig.

Postcustodial archive

Ideen om et postcustodial arkiv ble introdusert på 80-tallet av Wisconsin's statsarkivar F. Gerald Ham under et årsmøte med Society of American Archivists hvor han holdt en tale der han presenterte strategier for det han beskrev som en postcustodial epoke for arkivpraksis. Ham mente at hvis arkiv skulle overkomme utfordringene rundt digitalisering av arkiv, og dra nytte av mulighetene digitaliseringen på nett presenterte, så måtte arkivarer gi slipp på custodial-tankesettet. Ham karakteriserte et postcustodial arkiv som et desentralisert elektronisk arkiv hvor enkeltindivider ble sin egen dokumentasjonsforvalter, dette påser at arkivaren må være aktiv, samt oppfinnsom skal de ha en sjanse til å henge med (Cunningham, 2011).

Videre foreslo Ham mer fokus på samarbeid mellom sentraliserte arkiv til å utvikle strategier som gir enklere tilgang til de desentraliserte arkivene. Samtidig så må dokumentasjonsforvaltning involvere bedre løsninger for informasjonsflyt og kunnskapsformidling.

Det Ham argumenterte for var ikke at arkivarer skulle slutte å forvalte de samlingene som allerede eksisterte i arkiv, men ekspandere definisjonen av arkiv å komme fram til strategier som kunne gjøre det enklere å navigere kompleksiteten ved digitalisering. Dette betød ikke at arkivarer skulle pensjonere custodial arkiv, men erkjenne at custodial strategier ikke lenger holdt mål for å sikre arkiv for fremtiden. Derfor foreslo han en postcustodial epoke og ikke en «non-custodial» periode (Cunningham, 2011).

Å utvikle postcustodial strategier viste seg å være vanskelig. Hovedproblemet var at arkivarer fokuserte på å utvikle nye rammeverk innenfor det eksisterende rammeverket som alle allerede hadde blitt enige om ikke fungerte. Forsøk på å forene postcustodial ideer med

Jenkinsonisme viste seg å fungere dårlig (Cunningham, 2011). Arkivarer ønsket et paradigme skifte, men ønsket heller ikke å gi slipp på det eksisterende paradigmet, så i stedet for nyutvikling ble det utviklet et nytt paradigme inni det gamle paradigmet, og hele poenget med et paradigme skifte er å erstatte gammel kunnskap med ny kunnskap (Jenssen & Carstens, 2020); en navnendring endrer ikke det faktum at produktet er det samme.

Først i 1996 kom et nytt paradigme skifte artikulert av Frank Upward kalt records continuum model som da erstattet livssyklusmodellen (Cunningham, 2011).

Livssyklusmodellen angir bestem levetid for arkivdokumentasjon: dokumentet skapes, brukes, og deretter overføres til arkivdepot til formål for forskning.

Livssyklusmodellen gjelder spesielt for arkiv som har bevisverdi. Kontinuum-basert tilsier at arkivdokument har et «liv» og en «biografi» som kontinuerlig tolkes og reproduseres, et arkivdokument er alltid i sirkulasjon og i bruk (Jenssen & Carstens, 2020).

De endringene som arkiv har opplevd har skapt en dikotomi blant arkivarer; dokumentasjonsforvaltning og arkiv i depot. Tradisjonelle arkivarer har protestert mot det postmoderne arkiv samt demokratiseringen. Det har blitt kalt en politisk agenda som vil undergrave «den profesjonelle stemmen» og er et angrep på både arkivtradisjon og profesjonalitet (Flinn, 2010)

Tilbake til community archives

Hva betyr utviklingen av arkivteori for *community archives*? Utbredelsen av *community archives*, og introduksjon av deltakerarkiv i tradisjonell arkivpraksis er et resultat av skjevfordelingen som kom med utviklingen av moderne arkivteori.

Det er ikke nevnt noen plass i arkivteoretisk litteratur at medlemmer av *community archives* er spesielt opptatt av «riktig» arkivpraksis, eller utviklingen som har skjedd i arkivteori, det er heller ikke nevnt om *community archives* er spesielt opptatt av arkivteori heller. Dette er nok fordi *community archives* sprang ikke ut av tradisjonell arkivpraksis, men separat.

Community archives eksisterer som en antitesen til statlige eide arkivinstitusjoner, og statlig eide arkivinstitusjoner retter seg etter tradisjonell arkivpraksis, *community archives* blomstret opp på grunnlag av marginaliseringen i offentlig forvaltning, og i historiske arkiv, derfor ville det vært meningsløst om *community archives* fortsatte arven de i utgangspunktet stiller seg i mot.

Community archives ønsker å formidle egen kultur ut til samfunnet uavhengig av statlig eide institusjoner. Uansett om motivasjonen bak *community archives* er politisk

eller ikke, så er gjerningen i seg selv; det å motsette seg et offentlig organ og ta tilbake kontrollen over egen kulturforvaltning politisk i seg selv (Sheffield, 2017).

Community archives fikk som nevnt ikke oppmerksomhet før på tidlig 2000-tallet, til tross for at det har vært et utbredd fenomen i flere tiår. En av grunnene kan være at *community archives* sin arkivpraksis ikke lignet på tradisjonell arkivpraksis og derfor tok ikke tradisjonelle arkivarer arbeidet *community archives* arkivarer gjorde for seriøs arkivering.

Oppmerksomheten rundt *community archives* har vært til irritasjon tradisjonelle arkivarer som mener *community archives* ikke bør kalle seg arkiv, da arkivarene der ikke har arkivkompetanse og ikke er profesjonelle arkivarer (Flinn, 2011).

Samlingsforvaltning i *community archives*

På folkemunne så brukes arkiv generelt om samlinger av alle slag, både materiell og immateriell. Flere sosiale medier har for eksempel en arkivfunksjon, men tradisjonelt i arkivsammenheng så er samlingene enten skapt av et forvaltningsorgan, eller overført fra en bedrift eller organisasjon, til arkivdepot. Definisjonen av et arkivdokument er for øvrig bredt, det kan dreie seg om papir, tegninger, fotografi, og audiovisuelt media.

Disse dokumentene har arkivstatus i offentlig forvaltningsorgan fordi det ble skapt på «riktig» måte og kom inn i forvaring til et «ordentlig» arkiv hvor det samles på grunnlag av proveniensprinsippet, og formidles på «forsvarlig» måte.

I *community archives* ser samlingene annerledes ut, i tillegg til standard dokumentasjon kan arkivene ta i mot dagbøker, brev, klær, kunst, magasin, og flygeblader, og veldig mange *community archives* produserer eget arkivmateriale. Samlingene kan i tillegg være arkivert på basis av pertinensprinsippet, som for eksempel en button-samling, kanskje noe man er mer vant til i et museum.

For tradisjonelle arkivarer er disse samlingene ikke autentiske, det reises også bekymring over tilstanden til samlingene siden *community archives* ikke alltid har ressurser, eller gode lokaler til å ta vare på arkivmaterialet på forsvarlig måte, som øker risikoen for tap av arkiv (Sheffield, 2017).

Ironisk nok så hadde *community archives* arkiv gått tapt uansett foruten innsatsen til *community archives* arkivarer, da disse arkivsamlingene mest sannsynlig aldri hadde blitt tatt inn i offentlig forvaltningsorgan uansett (Flinn, 2007).

Community archives arkivarer sin fleksible arkivpraksis har inspirert demokratiseringen av arkiv som arkivteori streber etter under postmodernismens idealer.

Demokratiseringen av arkiv – deltakerarkiv

Community archives representerer på mange måter det demokratiserte postmoderne arkivet arkivteoretikere ønsker seg. *Community archives* var tidlig ute med å engasjere brukerne sine til aktiv deltakelse i arkivdanning og formidling. Mange *community archives* er det som kalles deltakerarkiv, *participatory archives* på engelsk.

Community archives tok også i bruk teknologi for å nå ut til flere både nasjonalt og globalt. Postmoderne arkivteoretikere har fulgt dette eksempelet og utnyttet teknologi for å akselerere demokratiseringen av arkiv for å bedre representere mangfold ved å engasjere marginaliserte stemmer, og invitere inn ulike perspektiver, meninger og kontekst i arkivmaterialet fra tidligere ekskluderte samfunnsgrupper (Everleigh, 2017).

I arkivteorien skilles det mellom *community archives* og deltakerarkiv da innspill fra brukerne ikke nødvendigvis er dokumentasjonsforvaltning eller arkivering, men jeg mener at deltakerarkiv ikke handler om dokumentasjonsforvaltning eller arkivering, men arkivformidling. Dette ser man spesielt på sosiale medier der arkivarer blir glade for å høre muntlig historie, eller anekdoter om arkivmaterialet de publiserer, her gjelder ikke positivismens ideal om sikre og presise kilde, her er det «den gode samtalen» og sosiale relasjoner som er poenget. Deltakerarkiv er mer en samtale mellom en bruker, arkivmaterialet, og den som er villig til å lære noe nytt. For *community archives* er det viktig å dele med hverandre slik at ingen glemmer.

***Community archives* arkivpraksis kontra tradisjonell arkivpraksis**

I henhold til det postmoderne arkiv så er deltakerarkiv også et godt eksempel på kontinuum-modellen i praksis. Kontinuum-modellen sier at ingen dokument noen gang «dør», det verste som kan skje er at dokumentet går inn i ventemodus, men et dokument vil alltid være i sirkulasjon. Man lærer så lenge man lever, og arkiv dør ikke fordi arkivmaterialet lever videre gjennom generasjoner. Dette er noe arkivarer i *community archives* skjønnte før arkivteoretikere, uten at det har eksplisitt blitt sagt. Selve grunnen til at arkivene oppsto på 70- og 80-tallet; nettopp for å holde arkiv i sirkulasjon slik at kunnskap, kultur, og minne ikke ble glemt.

Arkivarens profesjonelle identitet er konstruert på Jenkinson sin oppfatning av arkivarrollen som «custodian», og at arkivaren kunne stoles på som en ærverdig vokter, og arkivdepot som en troverdig arkivinstitusjon, og bildet av den upartiske arkivaren henger fremdeles over peishylla til arkivvitenskapen.

Problemet med Jenkinson

Mens jeg leste i gjennom arkivlitteraturen blir Jenkinson naturligvis diskutert en god del, og ikke uten grunn, men jeg har gjort meg noen tanker om hvordan arkivteoretikere tilnærmer seg friksjonen mellom *community archives* og Jenkinson. *Community archives* bryr seg ikke om Jenkinson, hvis de i det hele tatt er klar over hvem Jenkinson er, og *community archives* ble ikke bygd med Jenkinson som fundament.

Hverken *community archives* eller deltakerarkiv passer inn i Jenkinson sitt custodial-ideal, og denne problemstillingen diskuteres av arkivteoretikere fra ulike perspektiver, men ingen påpeker at *community archives* og Jenkinson representerer ikke samme arkivpraksis.

Arkivteoretikere, i tillegg til tradisjonelle arkivarer som mener *community archives* arkivarer undergraver arkivpraksis, tenker at *community archives* arkivpraksis er et aspekt av overordnet arkivteori, når det heller er noe separat og eget som oppsto som et motstykke av en etablert institusjon, og florerte uavhengig av institusjonen innflytelse i storsamfunnet. Arkivteoretikere sliter med å forene *community archives* og deltakerarkiv praksis inn i det postmoderne arkiv fordi Jenkinson-idealet og *community archives* praksis er ikke forenelig.

Community archives ble aldri bygd på custodial-idealer og er derfor ikke tynget av dem heller, men det er offentlig arkiv og historiske arkiv, og derfor kan ikke tradisjonell arkivpraksis løsrives fullstendig for custodial-idealer.

Hverken *community archives* eller deltakerarkiv passer ikke inn i custodial-arkivene sitt ideal av arkivpraksis, og det har heller ikke vært et mål, eller et ønske. I deltakerarkiv og *community archives* inviteres uprofesjonelle til å komme med innspill på hvordan arkiv skal beskrives, bevarer, samt digitalisering og tilgjengeliggjøring. Arkivteoretikere trekker fram denne praksisen som et eksempel på demokratisering av arkivpraksis, som gir inntrykk av at *community archives* og deltakerarkiv ikke var grunnlagt på demokratiske prinsipper i utgangspunktet.

Det er mer riktig å beskrive *community archives* og deltakerarkiv som demokratiske institusjoner, mens offentlig arkiv og historiske arkiv falt utenom demokratiske verdier, og *community archives* praksisen oppsto *separat* som reaksjon på marginaliseringen og ikke i tråd med tradisjonell arkivpraksis.

Arkiv og demokrati

En viktig side ved arkiv er arkivenes plass i et demokratisk samfunn. Det er ikke uten grunn av utviklingen av det postcustodial arkiv blir beskrevet som en demokratisering.

Community archives og deltakerarkiv kan knyttes til to sentrale demokratiretninger: diskursiv/deliberativ demokrati og demokrati som fellesskap. Det er to ulike demokratiteorier med felles elementer som kontekstualiserer hva *community archives* og deltakerarkiv betyr for samfunnsutvikling.

Diskursiv, også kalt deliberativ, demokrati er teoriretningen hvor demokrati primært er et spørsmål om argumentasjon og samtale, som skal føre til beslutninger som er «til det felles beste». Innenfor denne retningen er man opptatt av hvordan man kommer fram til politiske løsninger som alle kan leve med, og politikkenes overenstemmelse med flertallet blir ikke vektlagt. Heller argumenter som kan diskuteres åpent i offentligheten.

Det handler om å skape arenaer for debatt og diskusjon. Offisielle valgkanaler og partiorganisasjoner blir fremstilt i negativt lys fordi valgkanalene er mer opptatt av å agere preferanser i stedet for stimulere kritisk diskusjon rundt preferansene, og partiorganisasjoner jobber ofte mot å undergrave likestillingsprinsipper via interesse-makt (Strømsnes, 2003).

Det viktigste innenfor denne retningen er ikke nødvendigvis politisk deltakelse så lenge alle har like muligheter for å bli hørt, hvor alle synspunkt og relevante argumenter blir tatt med i vurderingen når beslutninger fattes (Strømsnes, 2003).

Den andre demokratiteorien er demokrati som fellesskap. Denne retningen har stått sentral de siste årene på grunn av oppmerksomheten rundt sosial kapital innenfor statsvitenskapen, denne tilnærmingen er også beslektet med kommunitær tankegang (tenk *community*), hvor fellesverdier er avgjørende når demokratiet skal vurderes.

Innenfor denne retninger er det viktig at alle er inkludert i det sosiale nettverk, som gjør at det utvikles gjensidig tillit mellom personer i samfunnet. Sosial kapital bidrar til fortrolighet og tillit mellom samfunnsborgere, og borgernes aktive deltakelse foster samarbeid og dugnad. Gjennom dugnad og frivillig organisering utvikles fellesskapsverdier som er helt nødvendig for at demokratiet skal fungere (Strømsnes, 2003).

***Community archives* som sosial kapital**

Sosial kapital er hentet fra sosiologien. Begrepet kom på 1980-tallet som et samleuttrykk for «de ressursene som er tilgjengelige for aktører gjennom deltakelse i sosiale nettverk» (Schiefløe, 2019). Sosial kapital er ikke bare en ressurs for enkeltindivider, men gjelder også på meso- (gruppe/fellesskap) nivå og makro- (overordnet) nivå.

Sosial kapital kan komme til uttrykk på flere måter, for eksempel i form av felles goder. Når vi snakker om sosial kapital som en systemegenskap kan vi definere det som «relasjonelt forankrede ressurser som har betydning for et system kvalitet og funksjonsevne» (Schiefløe, 2019).

Sosialt kapital har både en individuell og en kollektive side. Sosiale nettverk og individuelle nettverk er begge viktige samfunnsmessige ressurser, på mesonivå fungerer sosial kapital som et produkt av kontekstuelle nettverk opptatt av forpliktelser individer har ovenfor andre.

På dette nivået er sosial kapital utviklet gjennom lokalkultur av fellesverdier og normer. Det sosiale nettverket bygger tillit i fellesskapet og legger grunnlag for samfunnsmessig engasjement, samt pålegger kollektiv ansvar. Samtidig gir nettverkene trygghet og en følelse av tilhørighet som er en forutsetning for å skape positive og produktive samfunnsborgere. Den kollektive sosiale kapitalen kommer fram i frivillig organisasjoner som for eksempel musikkorps, idrettslag, og humanitære, religiøse og politiske organisasjoner (Schiefløe, 2019), eller lokalarkiv av typen *community archives*.

Problemstillinger knyttet til sosial kapital på makronivå har fått mye oppmerksomhet etter hvert som forskere har observert betydningen av tillit, både i forholdet mellom individer og i forbindelse med politikk og samfunnsinstitusjoner (Schiefløe, 2019).

Dette kommer spesielt til uttrykk i *community archives*, hvor studier har funnet at tilstedeværelsen av *community archives* har ført til økt sosial kapital, økt deltakelse og engasjement mellom samfunnsgrupper på tvers av generasjoner som tidligere ikke har hatt kontakt. I hverandre har gruppene funnet støtte, forståelse og respekt. I regi av *community archives* har brukerne blitt engasjert i deltakerarkiv aktiviteter, IT-kurs, og lært hvordan man tilnærmer seg og bruker kunnskap.

På denne måten har *community archives* bygget sosial kapital med fokus på fellesskapsverdier for å skape et samfunn som er mangfoldig og inkluderende i en verden

hvor offentlige kulturminneinstitusjoner som arkiv og museum regelmessig marginaliserer dem (Flinn, 2010).

Arkiv er en samfunnsinstitusjon skyldig i å forsterke marginaliserte grupper sin mistro til samfunnsinstitusjoner, i dette tilfellet offentlig arkiv, som også inkluderer historisk arkiv. Dette er innlemmet i arkivpraksis, og startet allerede med de tre nederlandske arkivarene, som presiserte i håndboken at arkivdanning i offentlig forvaltningsorgan garanterte autentisiteten, og arkivmaterialet som har falt utenfor offentlige arkivinstitusjoner ikke er autentisk. Jenkinson dro den enda lenger og presiserte at all arkiv som ikke ble bevart i offentlig forvaltningsorgan var verdiløs, inkludert det som lå på museum eller havnet i bibliotek (Pople, Mutibwa, & Prescott, 2020).

Det har alltid eksisterer en innat vurdering i tradisjonell arkivpraksis mot funksjoner som er grunnleggende demokratisk, og *community archives* har derfor utviklet seg bevisst separat fra denne praksisen.

DIY forståelsen av *community archives*

På 1990-tallet kom den antikapitalistiske bølgen av *community archives*, som har gjenopplivet praksisen. Jez Collins (2020) kaller det Doing-It-Together kultur, og Rebecka Sheffield (2017) beskriver det som en DIY-tilnærming av deltakerarkiv-aktiviteter. Personlig foretrekker jeg Sheffield sin beskrivelse som bruker et velkjent konsept; DIY («Do It Yourself») bevegelsen, som har fått stor oppslutning på sosiale medier de siste årene.

Begrepet deltakerarkiv («participatory archives») ble først artikulert av Isto Huvila, og beskriver forskjellige måter individer kan delta i produksjon av delt kulturarv.

Begrepet er et nyord hentet fra deltakerkultur («participatory culture»), forstått som en motsetning av forbrukersamfunn («consumer culture»).

I en deltakerkultur er det lavterskel for artistisk uttrykk og borgerlig engasjement, hvor deltakere oppmuntres til å produsere kunnskap ved hjelp av bærekraftige ressurser, igjen dele den kunnskapen med andre for å skape fellesverdier. I deltakerkultur må de som deltar oppleve at de blir satt pris på, fordi individer er mer enn bare forbrukere av kultur, de produserer også kulturen i samfunnet på mesonivå.

Deltakerkultur har økt i popularitet takket være teknologisk utvikling, utbredelsen av internett har revolusjonert hvordan individer på tvers av identiteter kommuniseres, og har åpnet opp for samtale og diskusjon mellom grupper som ikke har vært mulig tidligere (Sheffield, 2017). Kunnskap blir spredt via deltakelse på Wiki sider, blogger, og sosiale

medier har gjort det enklere å dele nyheter og utveksle kommentarer, sette ting på dagsorden, og dele informasjon. Håndverkere og kunstnere har floreret på sosiale medier hvor de får delt håndverket sitt til et bredt publikum.

Med YouTube, og etter hvert Instagram har DIY-kulturen eksplodert. Dette har blitt diskutert i sosiologi, og Sheffield trekker fram sosiologen David Gauntlett som har diskutert dette fenomenet i boken sin *Making is Connecting* (2011). Gauntlett mener DIY-kultur har oppstått som en form for passiv aktivisme i respons til vestlig neoliberalisme.

Masseproduksjon og automatikk har ført til fremmedgjøring mellom produktet og de som lager den. I en bilfabrikk er produksjonen fordelt mellom maskiner og flere arbeidere så ingen kan påstå å ha laget en bil, bare deltatt i produksjonen. Denne fremmedgjøringen til holistisk produksjon har ført til at individer i vestlig kultur i stor grad er fjernet fra håndverk; man lager ikke lenger gensere selv, men vi kjøper dem. Gauntlett kaller dette en «sit back and be told» kultur som har ført til at mestringsfølelsen erstattes med konsumering av produkter, i stedet for å lage noe for hånd så «tapper» vi bankkortet i stedet. Dette har ført til en økende frustrasjon rettet mot masseproduserte produkter, og tilsvarende har man sett en gjenoppblivning av DIY-kultur.

Dette kommer til syne via forakt for industrialisert kulturproduksjon, og flere tar i bruk sosiale medier som YouTube, Instagram og Twitter til å søke selvrealisering gjennom egen kulturproduksjon.

Denne formen for kreativitet gir en mestringsfølelse som masseproduserte produkter ikke oppfyller (Sheffield, 2017). DIY-kultur er en form for sosial kapital, og politisk aktivisme som har utslag i *community archives* og deltakerarkiv, spesielt er DIY-kulturen synlig på i online *communities* og sosiale medier.

***Community archives* på sosiale medier**

Siden 1990-tallet så har internett utviklet seg raskt i forhold til sin relativ unge alder. Utviklingen fra World Wide Web (Web 1.0) til The Social Web (Web 2.0) og nå til Semantic Web (Web 3.0), hvor hvert stadium har introdusert nye metoder og applikasjoner som har påvirket arkivlandskapets forståelsen av arkiv og arkivering. Bølgen av sosiale medier kom med Web 2.0 og ekspanderte mulighetene for individer å møte andre likesinnede personer, og forme *communities* på nett. Selv om Web 3.0 (2019) enda er i et tidlig utviklingsstadium så skjer det hele tiden nyvinning innenfor applikasjoner (apper), fysiske enheter som smarttelefoner, og systemer som Android og iOS som propellerer internettkultur til nye høyder.

Disse nyvinningene har revolusjoner kommunikasjon blant mennesker, og samfunnsinstitusjoner som bibliotek, museum og arkiv, og hvordan de kommuniserer med brukerne sine. Utbredelsen av internett, smarttelefoner og datamaskiner har radikalt endret hvordan arkiv forvalter arkivsamlinger.

Arkivsamlinger blir digitisert, og digitalisert for et større publikum, og teknologien utfordrer stadig hvordan arkivarer skal tenke i henhold til tilgjengeliggjøring, arkivformidling, og hvordan arkivsamlingene skal nå ut til brukerne av arkiv (Collins, 2020).

Arkivarer og arkivinstitusjoner befinner seg i en omveltingsfase når det gjelder bevaring og tilgjengeliggjøring av arkiv på nett, den største drivkraften til postmoderne arkiv er endringene som digitaliseringen har tvunget fram. Utbredelsen av internett har tatt arkiv ut av arkivdepot og inn i verden på global skala. Arkivarer kjemper en kamp mot konstant utvikling med lite ressurser og kompetanse til å utvikle elektroniske arkiv, og digitalisere arkivmaterialet i samme tempo som teknologisk fremgang (Cook, 2013).

Når man snakker om *community archives* på nett så er det viktig å huske at *community* her blir brukt i den aller bredeste forstand. *Community archives* på nett formes av individer på tvers av identiteter som samler i online miljø og snakker, diskuterer, deler interesser de spesielt brenner for, og eier(ene) og/eller administratoren(e) av disse sidene søker identitet og fellesskap med brukerne som deler deres interesser.

Hvor *community archives* tradisjonelt tenkes som en marginalisert gruppe som oppretter et arkiv som er representativt for dem, oppstår mange online *communities* i miljø som tiltrekkes av mange identiteter, men det er en felles interesse som knytter dem sammen. Mange online *communities* kan også utvikle sin eget språk, egen kultur og fellesverdier. Internett har en tendens til å bryte ned konkrete fenomen til konsepter hvor det er vanskelig å gi en god forklaring på hvordan online *communities* utarter seg. Derfor er det enklest å definere online *community archives* som «en gruppe mennesker har noe til felles».

Community archives og deltakerarkiv har fjernet barrieren som skilte den profesjonelle arkivaren og brukeren, *community archives* og deltakerarkiv har transformert brukerne fra passiv aktører til aktive aktører, enten i regi av offentlige forvaltningsorgan, eller i egne *community archives*. Teknologi tilbyr ressurser for internettbrukere til å kurere egne arkiv ved hjelp av DIY-metoder og forme egne online *communities* (Collins, 2020).

Utbredelsen av internett er også direkte knyttet til forbrukerkultur. Internett har ført til økt tilgjengelighet, og konsumering av populærkultur; TV, film, musikk og bøker som postes og deles på diverse sosiale medier som Facebook, Twitter, Pinterest, Tumblr og YouTube. På

sosiale medier engasjerer opptil 100 000 mennesker til å dele sin entusiasme for felles interesser, produsere digitale artefakter, «vernacular» og kunnskap.

Online *communities* står for produksjon av internettkultur samt samtidens populærkultur, men kunnskapen om denne utviklingen står til fare for å gå tapt fordi de florerer på plattformer som ikke er bærekraftig. Veldig få av de sosiale mediene som brukes har funksjoner relatert til søking, navigering eller å lagre/hente ut informasjon, det finnes heller ingen system for metadata eller gjenfinning (Collins, 2020).

De aller fleste sosiale medier tilbyr tagge-systemer, men det er helt opp til den som poster noe på nettet om de velger å bruke tagger, det finnes heller ingen standardisering av tagger, selv om på steder som Tumblr, Twitter og Instagram har flere *communities* laget normer for hvilken felles-tag de skal bruke slik at de som følger taggen får med seg det som postes. Det er også utviklet et kultur, spesielt på Instagram, hvor det er tagger som brukere benytter seg av for «exposure», men dette er på ingen måte standardisert, som gjør gjenfinning av informasjon, med mindre du har bokmerket det, veldig krevende.

Mange *community archives* synes de tekniske, logistiske og finansielle kravene for å opprettholde digitale ressurser for brukerne sine belastende. Derfor drives mange *community archives* til kommersielle plattformer, hvor Facebook og Instagram er veldig populære. Sosiale medier er også noe mange av *community archives* brukerne allerede er kjent med, som gjør arkivformidlingen enklere (Collins, 2020), og fordi sosiale medier som oftest er en del av de fleste menneskers liv er det allerede en eksisterende tilknytning til sosial media som en *community* plattform.

På verdensbasis kan man se tendenser i online *communities* av det som kanskje blir *communitiy archives* ' tredje bølge. Sosiale bevegelser har den siste tiden fått stor oppslutning, spesielt i Amerika, og det er ikke utenkelig at disse sosiale bevegelsen inspirerer en ny generasjon av *community archives*, men denne bølgen kommer stort sett til å utarte seg digitalt, noe som byr på en utfordring for historiske arkiv.

Utfordringene

Hvis arkivinstitusjoner skal overleve og lykkes for framtiden, og bane vei for økt kunnskap om arkivsamlinger så må arkivene åpne opp og invitere inn flere stemmer og gi slipp på synet om «the sole scholar and the single professional voice» (Flinn, 2010).

Bærekraftigheten til *community archives* er usikkert, men selve fenomenet *community archives* er ikke utfordret fordi *community archives* vill alltid blomstre opp Utfordringen ligger i å dokumentere eksistensen og ta vare på arkivsamlingene i arkivene.

For arkivlandskapet byr *community archives* og deltakerarkiv på flere utfordringer for arkivarer. Utviklingen på dette området peker mot trender som vi kjenner igjen fra custodial-arkiv og ikke postmoderne arkiv. Offentlig forvaltningsorgan har et antagonistisk forhold til *community archives* praksis. *Community archives* er stort sett desentralisert og ikke et fokusområde for utviklingen av teknologi for å tilgjengeliggjøre arkivsamlinger digitalt (Prescott, 2020).

Historikere som utvikler teknologi som gagnar historieforskningen benytter seg av Big Data tilnærminger og bruker verktøy som Google Trends og Google Ngram Viewer. Verktøy som tilbyr et overblikk på makronivå, ikke makro- eller mesonivå hvor *community archives* og andre historiske kilder tilhører. Å bruke Big Data til å utvikle ressurser for Big History vil igjen føre til at de privilegerte stemmene blir forsterket og de undertrykte stemmene blir ignorert (Prescott, 2020):

By locating the use of a ‘macroscope’ at a larger scale, seeking the *Lounge durée*, and the ear of policy makers, recent calls for how we choose to deploy the tools of the Digital Humanities appear to deny the most powerful politics of the Humanities. If today we have a public dialogue that gives voice to the traditionally excluded and silenced – women, and minorities of ethnicity, belief and dis/ability – it is no small part because we now have beautiful histories of small things. In other words, it has been the close and narrow reading of human experience that has done most to give voice to people excluded from power by class, gender and race. (Prescott, 2020)

Community archives eksisterer på vegne av marginaliserte grupper, å inkludere *community archives* sine arkiver ville fungert som en motvekt mot trusselen av et «macroscope» i humanistiske fagdisipliner. Big Data og Big Tech løsninger kan føre til at *community archives* sin mistro til offentlig forvaltningsorgan samt nasjonale historiske arkiv øker (Prescott, 2020).

Framtiden

Masseproduksjonen av arkivdokumentasjon i offentlig forvaltning, i historiske arkiv, og fra internettkultur kommer ikke til å avta, utfordringene som arkivarene står ovenfor må møtes med innovasjon og nytenking innenfor datavitenskap:

facing an onslaught of untamed second generation of a born-digital content already accumulating within government departments – ‘Digital Wild West’ where we can no longer depend on the traditional certainties of robust authenticity or clarity or who created a record, it’s timescale and consistency of format. It’s likely to be extremely difficult to discipline this lawless data within the strictures of traditional online catalogue. (Prescott, 2020)

Digitaliseringen byr på stadig flere utfordringer for arkiv. Arkivarer i offentlig forvaltningsorgan, historiske arkiv, og private bedrifter har allerede et hav a datamengde de må gjennom med få ressurser, og ofte manglende kompetanse med elektroniske arkiv, og derfor faller *community archives* utenom. Men det er stort potensiale i *community archives*, og at de kan endre maktforholdet mellom arkivinstitusjoner sin kulturdominans og skape et mer rettferdig og likestilt arkivlandskap for fremtiden.

Community archives på sosiale medier dukker stadig opp i online aktivisme og blant sosiale bevegelser fordi internett tilbyr en plattform hvor de kan florere og bygge opp lokalsamfunnet, bevare kultur, språk og felleskapsverdier.

Community archives har en stor innvirkning på internettkultur, og i et stadig mer digitalisert samfunn vil alle historiske hendelser ha en tilknytning til sosiale medier, hvis ikke arkivvitenskapen utvikler nye strategier for å bevare online kultur vil fremtidens arkiver ha store hull.

Oppsummering; noen avsluttende tanker om *community archives* på sosiale medier

Avsluttende vil jeg dele noen observasjoner jeg har gjort meg om arkivering på sosiale medier. Jeg er født i 1994 og har vært inn og ut av online *communties* siden jeg var 12 år. Arkivering på nett, og på sosiale medier er veldig givende og tilfredsstillende, og jeg er ikke den eneste med denne oppfatningen. Overalt finnes det personer som samler på noe, og som ønsker å dele samlingene sine med et publikum. Det kan være magasiner, illustrasjoner fra tidsskrift, tegneserier, og kunst, det finnes egentlig ingen

grenser for hva du kan digitisere, digitalisere og publisere på nett, men det er på ingen måte bærekraftig.

Ofte kan en blogg være aktivt i maks 5 år før eieren har enten mistet interessen av personlige grunner, eller mistet interessen fordi det ikke eksisterer et *community* lenger, eller så har eieren publisert hele samlingen sin og latt bloggen stå som et tilgjengelig digitalt arkiv, men fordi selve formidlingselementet (eieren) er borte så blir bloggen glemt.

Pinterest er ironisk nok et arkiv som er skyldig i å slette metadata om arkivskaper fordi Pinterest brukere re-poster ting de har funnet på andre sosiale medier uten å henvise til kilder, men det er også en av de få måtene arkiv lever videre på nettet. Internett brukere har adaptert og flere har skjønt at man må legge til et vannmerke eller signatur skal man publisere noe på nettet, men det ligger dessverre masse ukreditert materiale publisert på tvers av plattformer.

Community archives trives nok best på Instagram og Twitter, Instagram fordi det er et bildeplattform hvor du kan legge til beskrivelse og tagger, men det er ikke spesielt brukervennlig som arkiv fordi du ikke kan zoome inn på bildene, eller å hente dem ut uten å bruke en app programert spesielt til å gjøre nettopp det. På Twitter finner du «den gode samtalen». Det kan du dele «throwback» bilder og de som husker vil fortelle anekdoter. Disse anekdotene blir ikke lagret på noen måte, og skulle personen slette tweeten eller deaktivere kontoen sin så forsvinner tweeten.

På Tumblr er en post der fremdeles i sirkulasjon selv om den originale posten er slettet eller bloggen deaktivert. Tumblr er kanskje den mest arkiv-vennlige sosiale plattformen etter Flickr, men det gjelder bare desktop versjonen og ikke app-versjonen.

Har arkivvitenskapen en plan for når datamaskiner er utdatert? Jeg har sett flere anekdoter fra individer i mine online *communities* om at Generation Z, eller Gen Z, ikke eier datamaskiner, bare smarttelefoner, og at de heller ikke blir opplært på skolen hvordan man bruker en datamaskin.

En ting er at mange angivelig ikke vet hvordan man bruker et tastatur (til datamaskin), en annet mer bekymringsverdig aspekt er at veldig få vet hvordan man gjør «research» på nett. På smarttelefoner bruker vi hovedsakelig apper, og ikke alle apper har de samme funksjonene som desktop versjonen har.

Har arkivvitenskapen en plan for nå ingen bruker desktop lenger, men surfer hovedsakelig på nettet via apper på smarttelefoner?

Siden *community archives* konkret ikke har fått mye oppmerksomhet fra arkivteoretikere er det vanskelig å si noe om *community archives* på sosiale medier fordi arkivvitenskapen må først og fremst ta for seg *community archives* som kom før *community archives* på nett, og de fleste arkivarer må først og fremst finne ut av strategier for elektronisk arkiv for offentlig forvaltning og uten støtte fra staten er det et tungvint prosjekt i seg selv. *Community archives* er uansett et godt eksempel på det at arkiv kan demokratiseres, og at om ikke *community archives* blir inkludert i offentlig og historisk arkiv, så marginaliserte grupper inkluderes i offentlig arkiv slik Norge har gjort med Samisk Arkiv som nå er en del av Arkivverket.

Kildeliste

- Flinn, A. (2011). The impact of independent and community archives on professional archival thinking and practice. I J. Hill, *The Future of Archives and Recordkeeping* (ss. 145-169). London: Facet Publishing.
- Flinn, A. (2007). Community Histories, Community Archives: Some Opportunities and Challenges. *Journal of the Society of Archivists*, 28(2), 151-176.
- Flinn, A. (2010). Independent Community Archives and Community-Generated Content. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 16(1), 39-51.
- Flinn, A., Stevens, M., & Shepherd, E. (2009). Whose memories, whose archives? Independent community archives, autonomy and the mainstream. *Archival Science*(9), 71-86.
- Flinn, A. (2010, January 30). An Attack on Professionalism and Scholarship? Democratising Archives and the Production of Knowledge. *Ariadne*, ss. 1-10.
- Strømsnes, K. (2003). *Folkets Makt*. Oslo: Gyldendal Forlag.
- Sheffield, R. (2017). Community Archives. I H. MacNeil, & T. Eastwood, *Currents of Archival Thinking* (ss. 351-376). Santa Barbara: Libraries Unlimited.
- Everleigh, A. (2017). Participatory Archives. I H. MacNeil, & T. Eastwood, *Currents of Archival Thinking* (ss. 299-325). Santa Barbara: Libraries Unlimited.
- Zinn, H. (1977). Secrecy, Archives, and the Public Interest. *The Midwestern Archivist*, II(2), 1-26.
- Svendsen, Å. (2017). *Arkivet: En beretning om det norske riksarkiv 1817-2017*. Press.
- Ketelaar, E. (2005). Recordkeeping and societal power. I S. McKemmish, M. Piggott, B. Reed, & F. Upward, *Archives: Recordkeeping in Society* (ss. 277-298). Elsevier Science.
- Salomon, K. (1986). The Peace Movement - An Anti-Establishment Movement. *Journal of Peace Research*, 23(2), 115-127.
- Schiefloe, P. M. (2019). *Mennesker og samfunn*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Cook, T. (2013). Evidence, memory, identity, and community: four shifting archival paradigms. *Archival Science*, 13, 95-120.

- Popple, S., Mutibwa, D. H., & Prescott, A. (2020). Community archives and the creation of living knowledge. I S. Popple, D. H. Mutibwa, & A. Prescott, *Communities, archives and new collaborative practices* (ss. 1-19). Bristol: Policy Press.
- Prescott, A. (2020). Community archives and the health of the internet. I S. Popple, D. H. Mutibwa, & A. Prescott, *Communities, archives and new collaborative practices* (ss. 251-269). Bristol: Policy Press.
- Jenssen, L. C., & Carstens, S. (2020). Kampen om arkivarens sjel. *Historisk tidsskrift*, 99(3), 212-226.
- Kulturdepartementet. (2012). *Meld. St. 7 (2012–2013)*. Hentet fra Regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-7-20122013/id707323/>
- Cunningham, A. (2011). Postcustodial archive. I J. Hill, *The Future of Archives and Recordkeeping* (ss. 173-191). London: Facet Publishing.
- Cook, T. (2007). Electronic Records, Paper Minds: The Revolution in Information Management and Archives in the Post-Custodial and Post-Modernist Era. *Archives & Social Studies: A Journal of Interdisciplinary Research*, 1(0), 1-45.
- Collins, J. (2020). Doing-It-Together: citizen archivists and the online environment. I S. Popple, A. Prescott, & D. H. Mutibwa, *Communities, archives and collaborative practices* (ss. 79-93). Bristol: Policy Press.

